

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

16/376

28. august 2017

Avslag - BKK Produksjon AS' søknad om overføring av Vossadalsvatn til Svartavatn - Øystese Kraft AS' søknad om bygging av Øystese kraftverk, Kvam og Samnanger

1. Innledning

BKK Produksjon AS (BKK) har søkt om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre vann fra Vossadalsvatn i Øystesevassdraget til Svartavatn reguleringsmagasin i Samnangervassdraget. Overføringen vil gi en økt produksjon på 43,3 GWh/år i eksisterende kraftverk.

Øystese Kraft AS (ØKAS) har søkt om tillatelse etter vannressursloven til å bygge Øystese kraftverk i Øystesevassdraget. Kraftverket vil gi en årlig kraftproduksjon på 63,3 GWh. BKKs søknad om overføring fra Vossadalsvatn til Svartavatn vil redusere vannføringen i Øystesevassdraget, og vil medføre at årlig kraftproduksjon i Øystese kraftverk reduseres til 44,3 GWh.

2. NVE innstilling

NVE har innstilt på at det gis konsesjon til begge utbyggingene. Utbyggingene vil til sammen gi ca. 88 GWh i årlig ny fornybar kraft, til en forholdsvis rimelig utbyggingspris. De viktigste negative konsekvensene er knyttet til friluftsliv og landskap. Et viktig avbøtende tiltak for begge prosjektene vil være slipp av minstevannføring. I vassdragets øvre del legger NVE i tillegg vekt på at de anleggsmessige inngrepene vil være forholdsvis små, og at det ikke blir regulering av Vossadalsvatn. Dermed blir påvirkningen på landskapet og de sammenhengende naturområder med urørt preg i Kvamsfjella begrenset. I vassdragets nedre del er det først og fremst redusert vannføring i Ørredalsfossen som vil påvirke landskapet. Her mener NVE minstevannføring i tilstrekkelig grad vil avbøte de negative virkningene.

NVE har opprettholdt anbefalingen også etter en gjennomgang av ny informasjon om biologisk mangfold og nye høringsuttalelser som er fremlagt etter NVE avga innstilling. Selv om rødlistearter blir berørt, mener NVE at fordelene ved en utbygging fortsatt er større enn ulempene.

3. Vurderingsgrunnlaget

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdrags- og energilovgivningen, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal hensyntas.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdrags- og energilovgivningen. Det innebærer at miljøkonsekvensene ved utbygging av Øystese kraftverk og overføring av Vossadalsvatnet må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakenes bidrag i form av økt fornybar energi avveies mot blant annet forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdrags- og energilovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling etter vassdragslovgivningen.

I tråd med naturmangfoldloven § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget, bygger departementets vurdering og tilråding på følgende:

- NVEs innstilling av 14.12.2015.
- ØKAS' søknad av 20.2.2012 og BKKs søknad av 11.6.2012 med tilhørende konsekvensutredninger (KU) med fagrapporter om hydrologi, samfunn, landskap, naturmiljø, vannkvalitet, fisk og ferskvannsbiologi, jord og skog, naturressurser, ferskvannsekologi, kultur, kulturminner, friluftsliv og reiseliv samt tilleggsutredninger om samlede virkninger og jordbruk.
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling.
- Biofokus' rapport om biologisk mangfold av 15.5.2016.
- Befaring 1.9.2016 og innspill presentert på informasjonsmøte.
- NVE vurdering av 9.2.2017.
- Senere innkomne innspill og uttalelser.
- Naturbase og Artsdatabanken.

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi den kunnskap som kreves om landskapet, utbredelse av naturtyper, den økologiske tilstanden i området og arters bestandssituasjon. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

4. Departementets vurdering av tiltakenes virkninger

4.1. Nærmere om de omsøkte tiltakene

Overføring fra Vossadalsvatn

BKK har søkt om å overføre vann fra Vossadalsvatn i Øystesevassdraget til Svartavatn i Samnangervassdraget. Overføringen vil gi en økt produksjon i eksisterende kraftverk i Samnangervassdraget på om lag 43,3 GWh årlig, med søkers forslag til vilkår. Med NVEs

forslag til vilkår reduseres årlig produksjon til om lag 41,5 GWh. De fysiske inngrepene rundt Vossadalsvatn består av bygging av en sperredam og et lukehus. Anleggsarbeidet vil gjennomføres i hovedsak med bruk av helikopter.

Inntaket i Vossadalsvatn vil etableres under vannflaten, med lukehus over tunnelen. Nedstrøms utløpet av Vossadalsvatn vil det etableres en dam for å kontrollere slipp av minstevannføring. Dammen vil være om lag 40 m lang og 4 m høy. Vannstanden i Vossadalsvatn vil variere tilnærmet som i dag.

Tunnelen mellom Vossadalsvatn og Svartavatn vil være om lag 3,5 km med et tverrsnitt på 20 m². Tunnelen vil drives fra Søyagjelet ved Svartavatn, og alle masser tas ut fra Søyagjelet. Masser anslås å utgjøre om lag 120 000 m³, og vil deponeres like under HRV i Svartavatn.

Utløpet av tunnelen var opprinnelig planlagt om lag 800 meter oppstrøms Svartavatn, i Søyagjelet. BKK har senere foreslått å flytte utløpet nærmere Svartavatn, jf. BKKs brev av 13.12.2016. Det planlegges en anleggsvei fra Svartavatn til påhugget i Søyagjelet, som nå vil bli kortere enn opprinnelig omsøkt da utløpet flyttes.

Øystese kraftverk

Øystese kraftverk er omsøkt med inntak i Øysteselve på kote 256, ca. 570 m nedstrøms utløpet fra Fitjadalsvatn. Det er planlagt en 6 m høy og 15-20 m bred inntaksdam. Inntaksmagasinet vil strekke seg ca 300 m oppover elva. NVE har foreslått å trekke inntaket noe nedstrøms, som vil medføre et noe mindre inntaksmagasin.

Kraftstasjonen er foreslått bygget i fjell med en ytelse på 23,4 MW og samlet slukeevne på 12 m³/s. Slukeevnen er ca. 2,5 ganger midlere vannføring ved inntaket. Kraftstasjonens utløp er planlagt på kote 35, ved Laksehølen – oppstrøms anadrom strekning. Årlig produksjon i henhold til omsøkt tiltak er om lag 63,1 GWh. Med NVEs forslag til minstevannføring reduseres produksjonen til om lag 60,1 GWh. Ved en overføring fra Vossadalsvatn til Svartavatn blir årlig kraftproduksjon i Øystese redusert til om lag 44,3, med en ytelse på 16,9 MW og samlet slukeevne 8,65 m³/s. Med NVEs forslag til minstevannføring vil redusert Øystese kraftverk produsere om lag 41,3 GWh.

ØKAS har som primæralternativ søkt om tillatelse etter energiloven til å knytte seg til eksisterende nett ved å legge jordkabel i grøft ut adkomsttunnelen, og videre med luftledning parallelt med eksisterende 22 kV ledning opp til transformatorstasjonen ved Stuve. Det er planlagt anleggsvei til kraftstasjonen ved opprusting av eksisterende 600 m traktorvei over jordbruksland. Til inntaket er det behov for en ca. 140 m lang vei som tar av fra veien mellom Øystese og Fitjadalsvatn. Det vil også være behov for en ca. 120 m lang vei for adkomst oppover langs elva til kraftverkets utløp i Laksehølen.

Det vil være behov for å deponere ca 70 000 m³ steinmasser. Deponiet planlegges plassert ved kraftstasjonens utløp ut mot Øysteseelva der elva gjør en sving mot øst.

4.2. Samfunnsmessige virkninger

Overføring av Vossadalsvatn til Samnangervassdraget vil øke produksjonen av fornybar energi. Kraftverkene i Samnangervassdraget får en økt årlig produksjon på om lag 41,5 GWh, hvorav seksti prosent vil produseres i vinterhalvåret. Selv om Vossadalsvatn ikke skal reguleres, vil vannet fra Vossadalsvatn kunne lagres i Svartevatnmagasinet. Utbyggingen vil i stor grad utbytte eksisterende infrastruktur i Samnangervassdraget slik som magasin, veger, kraftverk og kraftledninger.

I søknaden er utbyggingskostnaden for overføringen av Vossadalsvatn beregnet til om lag 112 millioner kroner (prisnivå 1.9.2011). Justert til prisnivået i 2017 tilsvarer dette om lag 3,36 kr/KWh. Nåverdien til prosjektet er positiv.

Utbyggingen av Øystese kraftverk vil øke produksjonen av fornybar energi på om lag 60,1 GWh per år ved full utbygging, alternativt 41,3 GWh dersom overføringen av Vossadalsvatn får konsesjon, med NVEs forslag til minstevannføring. Produksjonen fra Øystese kraftverk vil være uregulerbar, og om lag 45 prosent vil produseres i vinterhalvåret.

I søknaden er utbyggingskostnaden for utbygging av Øystese kraftverk beregnet til om lag 180 millioner kroner (prisnivå 1.9.2011). Justert til prisnivået i 2017 tilsvarer dette om lag 213 millioner kroner, og 3,55 kr/KWh. En redusert utbygging vil koste om lag 180 mill. kroner i 2017 kroner, som tilsvarer en utbyggingskostnad på 4,39 kr/KWh. Nåverdien til prosjektet er positiv både for full utbygging og for det reduserte prosjektet.

Utbyggingskostnadene er basert på utbyggers anslag, og er kvalitetssikret av NVE. Prisene er indeksjustert til 2017 priser basert på NVEs kostnadsindeks for vannkraft. Hvor store de faktiske utbyggingskostnadene vil bli, vil først være kjent etter at detaljplan og anbuds-konkurranse er holdt. Det vil da være opp til søkerne å avgjøre hvorvidt prosjektene totalt sett vil være bedriftsøkonomisk lønnsomme.

I tillegg til at utbyggingen medfører økt fornybar kraftproduksjon vil Kvam og Samnanger kommuner få årlige inntekter fra eiendomsskatt, naturressursskatt, konsesjonsavgift og konsesjonskraft. I anleggsfasen vil byggingen medføre noe økt sysselsetting i regionen.

Departementet understreker at de samlede virkningene av tiltakene ikke er begrenset til de som kan prissettes. Tiltakene vil også ha betydelige virkninger på natur, miljø og areal. I konsesjonsvurderingen vil departementet vurdere miljøvirkningene av tiltaket nærmere, og ta stilling til om tiltakene hver for seg og samlet sett vurderes som samfunnsøkonomisk lønnsomme.

4.2. Hydrologi

Øystesevassdraget er i dag uregulert, og har et totalt nedbørfelt på 44,2 km² med et tilsig på ca. 160 mill. m³/år og middelvannføring på ca. 5 m³/s ved utløpet i Hardangerfjorden.

Hovedelva er om lag 17 km lang. Flommer opptrer særlig om høsten og i snøsmeltingsperioden, men kan også opptre vinterstid.

Overføringen til Vossadalsvatn vil fraføre Øystesevassdraget om lag 30 prosent av vassdragets totale tilsig. Ved Ørredalsfossen vil vannføringen være om lag 70 prosent av naturlig vannføring ved en overføring. Overføringen vil føre til 13 prosent økning av tilsiget til Svartevatn.

Ved inntaket til Øystese kraftverk er middelvannføringen 4,8 m³/s. Dersom Vossadalsvatn overføres, vil middelvannføringen være 3,5 m³/s ved inntaket.

Både BKK og ØKAS har foreslått slipp av minstevannføring, særlig av hensyn til landskap og fossesprøytonen ved Ørredalsfossen. Departementets vurdering av behov for minstevannføring er nærmere omtalt under merknader til konsesjonsvilkår.

4.3. Landskap

Overføring av Vossadalsvatn

Øystesevassdraget renner fra fjell til fjord, og starter øverst i Kvamsfjella, der de høyeste fjelltoppene Fuglafjellet og Skrott ligger på om lag 1300 meter over havet. Landskapet i Kvamsfjella er åpent og storslått, og området er mye brukt i friluftssammenheng.

Overføringen fra Vossadalsvatn vil påvirke landskapet fra inntaket i Vossadalsvatn ned til utløpet av Øysteseelva, samt landskapet ved Svartavatn. Landskapet ved Svartavatn er preget av høyfjell og lyngvegetasjon, men er dominert av eksisterende regulering. Området er gitt liten verdi i konsekvensutredningen (KU). Landskapet i øvre del av Øystesevassdraget, fra Skrott til området rundt Vossadalsvatn er et variert fjellandskap med store fjellformasjoner, fosser, vann og daler. Området er gitt stor/middels verdi i KU. Landskapet rundt Fitjadalsvatnet er mer åpent, med innslag av kulturlandskap, og er gitt verdi middels til stor i KU. Landskapet videre ned langs Øysteseelva er ifølge KU mer lukket, da elva går i et trangt elvejuv. Ørredalsfossen er omtalt som en stor foss med betydelig fall, vannmengde og inntryksstyrke, og er gitt middels til stor verdi.

Ifølge konsekvensutredningen vil virkningen for landskapet ved Svartavatn være liten negativ. Konsekvensen av overføringen er også beskrevet som liten negativ for landskapet ved Vossadalsvatn. Den viktigste påvirkningen vil være dammen ved utløpet av Vossadalsvatn, men det påpekes av denne kan kles med stein for å være mindre synlig. For området i Fitjadalen fra Vossadalsvatn og ned til Fitjadalsvatnet vil den største påvirkningen være fraføring av vann i Vossadalselva. Fraføringen av vann vil være merkbart både visuelt og i form av lyd. Ifølge KU vil konsekvensene for Fitjadalen være middels negative. Konsekvensen for landskapet videre ned langs Øysteseelva vurderes å være liten negativ av en overføring, og er knyttet til at vannføringen reduseres med kun 30 prosent.

De øvre delene av Øystesevassdraget er del av et større sammenhengende naturområde med urørt preg. Tiltaket ligger midt i det gjenværende områdene med urørt preg mellom Hamlagrøvatnet, Bergsdalen og Hardanger, og disse områdene vil påvirkes ved en

overføring av Vossadalsvatn. I henhold til konsekvensutredningen vil konsekvensen for landskapet i øvre del være liten negativ.

Mange høringsparter er uenige om konsekvensene av overføringen for landskapet. Det er spesielt kvalitetene knyttet til de høytliggende områdenes urørthet som fremheves av mange parter, samt verdien områdene har for friluftsliv, jf. omtale under. Fylkesmannen i Hordaland har avgitt innsigelse bl.a. begrunnet med hensynet til landskapet i området. At området er et sårbart høyfjellsområde som allerede er preget av en rekke tekniske inngrep mener Fylkesmannen bør vektlegges. Fylkesmannen viser i tilleggssuttalelse til en rapport utarbeidet av Klima- og miljødepartementet som tester ut mulige metoder for vurdering av samlet belastning. Rapporten har kartlagt eksisterende og planlagte tekniske inngrep i Kvamsfjella. Fylkesmannen mener rapporten viser at området har svært mange inngrep sett opp mot naturverdiene, og at tålegrensen for nye inngrep er nådd.

Bergen og Hordaland turlag peker på at verdiene er knyttet til at området i øvre del av Øystesevassdraget ligger i kjernen av et større sammenhengende naturområde med urørt preg, og informerer om at området er det største urørte naturområdet i Hordaland som ligger utenfor et verneområde. De viser også til at Hordaland fylkeskommune i småkraftplanen for Hordaland har verdsatt Fuglafjellet til stor verdi, som ett av to storformede fjellmassiv i fylket. Turlaget peker på at de tilgrensende nedbørfeltene til Øystesevassdraget er utnyttet til vannkraftproduksjon. De oppfordrer til at overføringen bør avslås.

Etter NVEs mening vil den viktigste endringen for landskapet være reduksjonen av vannføring i Vossadalselva de ca. 3,5 km fra Vossadalsvatn til Botnane. NVE vurderer også at dammen ved utløpet av Vossadalsvatn vil kunne påvirke opplevelsen av landskapet. NVE mener imidlertid at påvirkningen på landskapet vil være begrenset, bl.a. ved at Vossadalsvatn vil beholde sin naturlige vannstandsvariasjon. NVE mener at slipp av minstevannføring i vesentlig grad vil kunne avbøte negative konsekvenser for opplevelsen av landskapet, selv om elva ikke lenger vil oppleves som urørt.

Når det gjelder verdien av områdets urørthet mener NVE at inngrepene ved Vossadalsvatn og i Søyagjelet vil ha begrensede negative konsekvenser for landskapet. NVE mener derfor at overføringens konsekvenser for landskap og opplevelsen av dette ikke kan tillegges avgjørende vekt for konsesjonsspørsmålet.

Konsekvenser av overføringen vil avta etter hvert som man kommer lenger ned i vassdraget. NVE finner at reduksjonen i vannføring som følge av overføringsprosjektet isolert sett ikke vil være særlig framtreddende for de som oppsøker Ørredalsfossen.

Når det gjelder Fylkesmannens vurdering av samlet belastning for området mener NVE at de har tatt hensyn til dette ved å avslå flere andre søknader i Kvam-Fusa-Samnanger om småkraftutbygging. NVE har prioritert prosjekter som gir høyere kraftproduksjon.

Departementet mener at de høyereliggende områdene i Øystesevassdraget og Kvamsfjella har stor landskapsmessig verdi. Området fra Skrott ned til Vossadalsvatnet er preget av store fjellformasjoner og åpent fjellandskap, og Vossadalsvatnet ligger midt i et større urørt naturområde. For å finne hvilke konsekvenser et inngrep vil ha på et område, skal verdien av området vurderes sammen med inngrepets virkning på disse verdiene.

Selv om landskapsverdiene i Øystesevassdraget er store, vil den omsøkte overføringen fra Vossadalsvatn medføre et relativt begrenset inngrep i landskapet sammenlignet med mange andre vannkraftutbygginger, da det er ikke søkt om regulering eller bygging av nye veier, bygninger eller kraftledninger i høyfjellet. Konsekvensene er i KU vurdert til å være liten til middels negative for landskap. Departementet har imidlertid merket seg at områdets verdi bl.a. er knyttet til at det i dag ikke har tyngre tekniske inngrep. Dammen i utløpet av Vossadalsvatnet og fraføringen av vann fra Vossadalselva vil medføre at området rundt Vossadalsvatnet og elva nedstrøms ikke lenger fremstår som urørt.

Middelvannføringen ut av Vossadalsvatn er i dag ca 1,4 m³/s. Søker har foreslått slipp av minstevannføring fra Vossadalsvatn på 115 l/s i perioden 1. mai - 30. september og 40 l/s resten av året, som tilsvarer 5-persentilen. NVE mener det er nødvendig med økt minstevannføring fra Vossadalsvatn og anbefaler 350 l/s mellom 1. juli og 31. august, og for øvrig som omsøkt.

Departementet støtter NVEs vurdering av at minstevannføring ut av Vossadalsvatn vil redusere ulempene for landskap. Departementet har imidlertid merket seg at overførings-tunnelen vil ha så stor kapasitet at det blir lite flomtap fra Vossadalsvatn selv i våte år. Dette medfører at det sjelden vil gå flomoverløp ut av Vossadalsvatn, ut over minstevannføringen. Ettersom elva vil få svært lite dynamikk ut over minstevannføringen, mener departementet det er grunn til å tro at landskapet langs de øvre delene av Vossadalselva fortsatt vil bli negativt påvirket av fraføringen, selv med NVEs forslag til økt vannslipp. Departementet mener derfor at konsekvensene for landskap vil være en sentral del av den samlede konsesjonsvurderingen, jf. konklusjonen under.

Øystese kraftverk

Øystese kraftverk har inntak nedstrøms Fitjadalsvatnet og influensområdet av tiltaket berører derfor kun de nedre deler av Øystesevassdraget, mellom Fitjadalsvatnet og sjøen, og ikke høyfjellsområdene.

Fra Fitjadalsvatnet renner elva i et smalt og bratt parti. Elva er ikke synlig fra vegen på grunn av topografien og tett vegetasjon. Det går heller ingen turstier langs vassdraget. Inntaket til Øystese kraftverk er foreslått plassert på kote 254, et stykke nedstrøms fra Fitjadalsvatnet. I anleggsfasen vil adkomsten til tunnelpåhugget gå langs eksisterende traktorvei (over jordbruksarealet), som da må opprustes. Inntaksdammen og inntaksmagasinet vil ifølge søker ikke være synlig fra veien eller turstien langs vatnet. I henhold til KU-rapporten for landskap er konsekvensene for landskapet liten negativ på strekningen. NVE viser til at mye vegetasjon vil måtte fjernes ved anlegg av adkomstvei og inntaksdam, og mener det

omsøkte inntaket vil medføre forholdsvis store inngrep. NVE har foreslått å flytte inntaket noe lenger ned i vassdraget, for å redusere negative konsekvenser for landskap og friluftsliv. Søker går imot NVEs forslag og viser til at omsøkt inntakspunkt er bedre egnet, bl.a. pga. fjellkvalitet, men også av hensyn til adkomst mv. Søker peker også på at flyttingen medfører økte kostnader og redusert kraftproduksjon.

Etter inntaket renner elva ut i Ørredalsfossen. Fossen er synlig fra den tilrettelagte stien og utsiktsplattformen, men er ellers for det meste skjult av topografi og vegetasjon. I henhold til KU rapporten vil fossen vil oppleves som mindre mektig på nært hold med lav vannføring. Konsekvensen av reduksjonen i vannføring er vurdert å være middels negativ for landskapsvirkningen av Ørredalsfossen, med søkers forslag til minstevannføring.

Mange høringsparter har vært opptatt av at fossen må bevares som et landskapselement, og har derfor gått imot utbyggingen, eller bedt om høyere minstevannføring. Størrelsen på minstevannføring er også et sentralt tema under temaet karplanter, moser, lav og sopp. Søker har foreslått minstevannføring på 400 l/s i perioden 1.5 – 30.9 og 150 l/s resten av året, som tilsvarer 5-persentilen. NVE har foreslått å øke minstevannføringen til 600 l/s sommer og 200 l/s vinter.

NVE mener at Ørredalsfossens betydning for landskapet er begrenset, men at en viss minstevannføring vil være viktig for at fossen skal opprettholde noe av sin inntryksstyrke for besøkende.

NVE har ikke endret syn på plassering av inntaket og opprettholder anbefalingen om å flytte inntaket i merknadene til Biofokus-rapporten. NVE opprettholder også størrelsen på minstevannføringen.

Departementet mener tiltakets negative konsekvenser for landskap er større for Ørredalsfossen enn for inntaksområdet. Ørredalsfossen oppleves som en mektig foss, spesielt ved store vannføringer. Fraføringen av vann vil medføre at fossens vannføring reduseres betydelig.

Departementet mener landskapsvirkningene for Ørredalsfossen er relevante for konsesjonsvurderingen.

4.4. Friluftsliv og reiseliv

Overføring av Vossadalsvatn til Svartavatn

I henhold til konsekvensutredningen for friluftsliv er friluftsverdiene store, både i området ved Vossadalsvatnet og opp Fugledalen, samt i området ved Fitjadalsvatnet – nedstrøms Vossadalsvatnet. Områdene ved Svartavatn er gitt middels verdi. For reiseliv er verdsettingen satt til middels. Området er vurdert til å ha både lokal og regional verdi.

Verdiene er nært relatert til de store landskapsverdiene og er knyttet til at influensområdet er turterreng både sommer og vinter. Fuglafjell, Geitafjell og Skrott er eksempler på dagsturmål

i området. Området brukes av befolkningen i Bergen, Voss og Hardanger. Turistforeningen har en merket sommertursti som går fra Fitjadalen og opp Vossadalen på vei nordover mot Hamlagrø. Rundt selve Fitjadalsvatnet er det anlagt en "Sogesti", og det er flere lokale trimkasser i området. Området rundt Fitjadalsvatn er avsatt for fritidsbebyggelse, og det er om lag 90 hytter rundt vannet. Områdets verdi for reiseliv er knyttet til at Øystese ligger i Hardanger, og er et populært reisemål.

Selv om verdiene i området er store, er inngrepene knyttet til overføringen begrenset. På bakgrunn av dette er den samlede konsekvensen av overføringen vurdert middels til liten for friluftsliv og liten for reiseliv. De største negative konsekvensene er knyttet til redusert vannføring i Vossadalselva, som vil kunne virke inn på opplevelsesverdien langs Turistforeningens tursti, spesielt i den øverste delen av vassdraget der det kun vil være minstevannføring. Lenger ned langs elva vil lokalfeltets tilsig bidra med noe mer vannføring.

Flere av høringspartene er ikke enige i konsekvensutredningens vurdering. De peker på at verdien for friluftsliv og reiseliv er knyttet til at området er urørt, uten tyngre tekniske inngrep. Det fremheves av mange høringsparter at denne kvaliteten vil bortfalle. Kvam herad går også imot overføringen, og mener overføringen har de klart største negative konsekvensene, sammenlignet med utbygging av nedre del. De mener at natur- og friluftsjnteressene bør veie tyngst og at overføringen bør avslås. Fylkesmannen i Hordaland skriver i høringsuttalelsen at de regionale og nasjonale verdiene må vektlegges høyere, og fremmer innsigelse da inngrepene vil føre til reduksjon av urørte høyfjellsområder, område av verdi for friluftsliv, opplevelsesverdi og landskap.

NVE påpeker at den merkede stien opp Fitjadalen og Vossadalen og forbi Vossadalsvatn er en av flere stier som brukes av turgåere som starter eller ender opp ved Fitjadalsvatn, og at ikke alle turstiene vil bli berørt. NVE viser til at redusert vannføring i Vossadalselva ikke vil påvirke alle fotturister som går mellom Fitjadalsvatn og Vending turisthytte.

NVE peker på at dammen i utløpet av Vossadalsvatn vil være synlig fra stien langs vestsiden av vannet, og at elva vil få sterkt redusert inntrykksstyrke fra munningen av Vossadalsgjelet og ned til Vossadalshola, ca. 500 m. De visuelle inntrykkene reduseres på avstand. NVE mener at på grunn av naturlig variasjon i vannføring, vil ikke en reduksjon i vannføringen alltid være merkbar for turgåere. NVE mener at virkningene for landskapsopplevelsen langs elva i vesentlig grad kan avbøtes med minstevannføring.

Bergen og Hordaland Turlag har i tilleggssuttalelsen av 7.4.2017 opplyst at de siste årene er rutenettet og hyttetilbudet i Kvamsfjella utvidet, og planlegger ytterligere en ny hytte. De har nå seks hytter i området, bl.a. Gullhorgabu som ble åpnet i 2014, og turlaget har planer om bygging av ny turisthytte på Breidablikk. De viser også at besøkstallene har økt. Turlaget mener dette bidrar til å øke områdets verdi for friluftsliv og at inngrepet i Vossadalsvatnet dermed vil medføre større skade enn det som ble beskrevet i konsekvensutredningen. De mener NVEs forslag til minstevannføring ikke vil være tilstrekkelig for å ivareta friluftsliv-,

naturmangfold- og landskapskvalitetene. Turlaget viser videre til at Øystesevassdraget har et stort potensial for utvikling av naturbasert reiseliv.

Departementet vil påpeke at konsekvensene for friluftsliv og reiseliv er tett knyttet til konsekvensene for landskap. Øystesevassdraget og Kvamsfjellas verdi for friluftsliv er knyttet til at det inngår i et større, urørt fjellområde som ligger nær store befolkningssentra, og er utviklet med et godt sti- og hyttenettverk. Konsekvensutredningen har verdsatt friluftsverdiene i området til stor, og departementet støtter derfor ikke Fylkesmannens syn på at områdenes verdsetting er for lav. Konsekvensen er produktet av verdi og inngrep. Inngrepene er relativt begrensede, sammenlignet med inngrep ved bygging av vannkraftverk andre steder ettersom det ikke bygges nye veier, kraftledninger mv. Det følger av dette at konsekvensen for friluftsliv er vurdert til middels ved Vossadalsvatn, og lav lenger nedstrøms. For at den negative konsekvensen skulle blitt stor, måtte omfanget av det fysiske inngrepet ha vært større. Det sentrale i konsesjonsvurderingen vil være å veie ulempene opp mot fordelene av tiltaket.

Gitt områdets store verdi for friluftsliv og reiseliv, mener departementet at konsekvensene er relevante for konsesjonsspørsmålet.

Øystese kraftverk

I henhold til konsekvensutredningen er området som blir berørt av Øystese kraftverk vurdert å ha middels verdi for reiseliv og turisme. Området blir besøkt av turister både fra hjemme- og utemarkedet, og naturen er en vesentlig del av attraksjonen. Området har et potensial for økt bruk knyttet til naturbaserte opplevelser. Konsekvensene ved utbygging av Øystese kraftverk vurderes som liten negativ for driftsfasen. I anleggsfasen vurderes konsekvensen som liten til middels negativ. Redusert inntrykksstyrke av Ørredalsfossen vurderes å medføre det største negative omfanget.

En rekke høringsparter peker på verdien av at Øysteseelva er uberørt fra fjell til fjord, og at man kan gå hele vassdraget på en dag.

NVE mener at redusert inntrykksstyrke av Ørredalsfossen ikke vil ha vesentlig betydning for friluftsliv og reiseliv i Kvam herad. NVE viser til at fossen ligger i øvre ende av en lite tilgjengelig bekkekløft, og at besøkende må ganske tett innpå for å se den. Departementet støtter NVEs vurdering og har ingen øvrige merknader.

4.5. Fisk og ferskvannsbiologi

I henhold til konsekvensutredningen ble det ikke observert fisk i øvre deler av Vossadalselva. I Fitjadalsvatnet er det en lokal ørretstamme. Det er et vandringshinder oppstrøms Fitjadalsvatn ved Geitabruhølen. Elva oppstrøms vandringshinderet har derfor liten verdi for fisk, i henhold til konsekvensutredningen. Øystese jeger og fiskelag er bekymret for at det blir lite fisk igjen i Vossadalselva ved redusert vannføring.

Øystesevassdraget er anadromt på de nedre 900 meterne ved fjorden. Elva har både laks og sjørøret, og vurderes å være en verdifull lokalitet, selv om stammen ikke er selv-reproduserende. Det pågår rognplanting på den anadrome strekningen i regi av den lokale jeger- og fiskeforeningen. Det er ikke registrert ål, elvemusling eller andre rødlistede vanntilknyttede dyrearter i tiltaksområdet for de to prosjektene.

Fiskeforeningen er bekymret for at mye av smeltevannet vil fjernes ved overføringen av Vossadalsvatnet i en viktig periode for oppgang av laks og sjørøret, og at det kan være uheldig for fisken.

Reduksjonen i vannføring på grunn av overføringen av Vossadalsvatn er i KU-en vurdert å ha en liten negativ konsekvens på den anadrome strekningen. NVE mener at forholdene for laks og sjørøret ikke vil bli vesentlig endret ved overføringen. Departementet har ingen øvrige merknader.

Øystese kraftverk er et elvekraftverk, uten særlig magasin ved inntaket, der vannet slippes ut igjen på elvestrekningen nedstrøms kraftverket. Utløp fra planlagt kraftverk ligger ovenfor anadrom strekning. I henhold til konsekvensutredningen er bygging av Øystese kraftverk vurdert å ha små negative virkninger for fisk og ferskvannsøkologi.

Fiskeforeningen har vært bekymret for om utbyggingen vil kunne påvirke rognplantingen som de foretar på strekningen oppstrøms utløpet, og har bedt om økt minstevannføring. Fylkesmannen har bedt om at NVE tar hensyn til anadrom fisk ved å sette krav til minstevannføring, installering av omløpsventil og tiltak for å hindre gassovermetning.

NVE mener det er viktig å ta vare på Øysteseelva som oppvekstområde for anadrom fisk. NVE har foreslått å øke minstevannføringen, bl.a. av hensyn til fisk. NVE anbefaler også at det pålegges omløpsventil tilsvarende 50 prosent av slukeevnen og vurderes mulige tiltak mot gassovermetning, og mener også at det ikke bør tillates start/stopp-kjøring gjennom døgnet.

Departementet slutter seg til NVEs vurderinger om at det er viktig å ta vare på Øysteseelva som oppvekstområde for anadrom fisk.

4.6. Fugl og pattedyr

Overføring av Vossadalsvatn til Svartavatn

Området ved Vossadalsvatn er vurdert å ha lav verdi for fugl og pattedyr. Området ved Fitjadalsvatn er gitt middels verdi og ved Svartavatn stor verdi for fugl og pattedyr. Ved Fitjadalsvatnet er det viktige trekkveier for hjort og et viktig viltområde for orrfugl og storfugl. Ved Søyagjelet er det viktige viltområder som er gode biotoper for en rekke fuglearter, bl.a. smålom og fossefall. NVE peker på at de mest verdifulle områdene ligger mer enn 600 m fra inngrepsområdet. Det er også områder som brukes til kalving og vinterbeite for villrein både ved Søyagjelet og Vossadalen. Konsekvensen av overføringen av Vossadalsvatn for fugl og pattedyr er vurdert å være liten negativ for alle tre områdene.

NVE mener at eventuelle negative konsekvenser for fugl og reinsdyr først og fremst vil være i form av støy i anleggsfasen og ev. ved senere vedlikehold. Ifølge BKK kan man unngå støyende virksomhet som helikoptertrafikk i hekketiden for sårbare fugler og i kalvingsperioden for reinsdyr. Ved NVEs godkjenning av ev. detaljplan vil det gjennom miljøoppfølgingsprogram bli stilt krav til anleggsvirksomheten for å redusere miljøpåvirkningene. NVE mener på denne bakgrunn at uheldige konsekvenser for sårbare fuglearter og vilt i stor grad kan begrenses, og at temaet derfor har begrenset betydning for konsesjonsspørsmålet. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

Øystese kraftverk

I nedre del er det observert vanntilknyttede fuglearter som fossekall og strandsnipe. Konsekvensen for fugl og annen fauna av å bygge Øystese kraftverk vurderes som liten til middels negativ. Fraføringen av vann kan påvirke næringssøket til fossekall. NVE mener fugleartene vil kunne ivaretas med tilstrekkelig minstevannføring. Fylkesmannen kan i tillegg pålegge etablering av kunstige reirplasser ved inntak eller andre steder langs berørte elveavsnitt, i medhold av standardvilkårene. Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

4.7. Karplanter, moser, lav og sopp

Overføringen fra Vossadalsvatn til Svartavatn

Ved utløpet av Vossadalsvatn og 50-100 meter nedstrøms i Vossadalselva er det en forekomst av regionalt sjelden elvemosevegetasjon. Ifølge NVE er ikke naturtypen rødlistet nasjonalt men naturtypen er sterkt truet på Sør- og Vestlandet. Artene er livskraftige. I henhold til konsekvensutredningen får elvestrekningen middels til stor verdi for temaet karplanter, moser, sopp og lav. Konsekvensen er vurdert å være liten til middels negativ, basert på at forekomsten ikke forventes å forsvinne. NVE har vurdert om flytting av dammen kan redusere ulempene, men dette anbefales ikke teknisk sett, og vil ifølge NVE kunne få vel så store konsekvenser for naturtypen. I tillegg vil flytting medføre en større negativ landskapseffekt.

NVE mener at slipp av minstevannføring vil kunne bidra til at elvemosevegetasjon ikke forsvinner helt fra lokaliteten, men ser likevel ikke bort fra at elvemosen vil kunne forsvinne.

Ved Ørredalsfossen er det en fosseeng, som ifølge konsekvensutredningen som BKK fikk utført i 2012 av Sweco, har middels verdi og er lokalt viktig (C). Det ble ikke registrert noen rødlistede arter av karplanter, moser eller lav i tilknytning til Ørredalsfossen i denne konsekvensutredningen. Konsekvensene for naturmiljøet i Ørredalsfossen ble i KU-en vurdert å være liten negativ, basert på at inngrepet vil bestå i at vannføringen i gjennomsnitt vil bli redusert til 70 % av naturlig årstilsig. Gjenværende vannføring er i KU-en vurdert til å være nok til å holde fosseenga og dens artsinventar vedlike.

NVE mente i innstillingen at artsinventaret i fosseenga mest sannsynlig vil opprettholdes, men at fosseengas utbredelse kan reduseres noe. NVE mente imidlertid at dette ikke er av så stor betydning at det bør anses avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Området ved Svartavatnet ble i samme KU vurdert å ha lav verdi, og konsekvensen er satt til liten/ubetydelig negativ. Ved Søyagjelet mente NVE det kan la seg gjøre å unngå ødeleggelse av myrområdene.

I etterkant av NVEs innstilling har Biofokus, på oppdrag av Naturvernforbundet, gjennomført en ny kartlegging av det biologiske mangfoldet i Ørredalsfossen. Da rapporten først og fremst er knyttet til virkninger av Øystese kraftverk, inngår informasjon om dette under Øystese kraftverk, selv om rapporten har relevans for begge søknadene. Departementets samlede vurdering av konsekvenser av begge søknadene for karplanter, moser og lav følger helt til slutt i delkapitlet.

Øystese kraftverk

ØKAS fikk gjennomført en kartlegging av biologisk mangfold som del av konsekvensutredningen. Ifølge denne rapporten, utarbeidet av Multiconsult i 2012, var fossesprøytsone i Ørredalsfossen vurdert å være viktig (B) og naturtypen fossesprøytsone klassifisert som nær truet (NT) i den nasjonale rødlista for naturtyper. Lokaliteten ble på bakgrunn av dette gitt middels verdi, tilsvarende som i konsekvensutredningen for BKKs prosjekt. Ifølge rapporten ble det ikke registrert rødlistete arter, men kun arter som har forholdsvis stor utbredelse i regionen. Multiconsult vurderte derfor at lokalitetens verdi ble redusert fra viktig (B) til lokalt viktig (C).

Redusert vannføring ved utbygging av Øystese kraftverk ble i samme rapport vurdert å ha middel negativ konsekvens for flora. Det var forventet at fuktighetskrevede arter vil reduseres i antall og utbredelse i fossesprøytsone. Minstevannføring ble i KU-en vurdert som et viktig avbøtende tiltak for å opprettholde noe av vassdragets betydning for det biologiske mangfoldet. I tillegg vil det være noe overløp forbi inntaket.

Flere høringsparter påpeker at fraføringen av vann fra Ørredalsfossen, som følge av Øystese kraftverk, vil påvirke fosseenga negativt.

NVE har i innstillingen lagt til grunn at det kun er registrert arter som har forholdsvis stor utbredelse i regionen, og ingen rødlistede arter. NVE mente at konsekvensene av tiltaket for fosseenga måtte kunne aksepteres sett i forhold til fordelene ved Øystese kraftverk. NVE økte imidlertid minstevannføringen ut over det søker selv har foreslått, fra 150 og 400 l/s til 200 l/s og 600 l/s for hhv. vinter og sommer.

Ny kartlegging av biologisk mangfold i nedre del av Øystesevassdraget

Naturvernforbundet har, etter NVE avga innstilling, engasjert Biofokus til en ny kartlegging av det biologiske mangfoldet i Ørredalsfossen. Biofokus-rapport 2016-6 "Kartlegging av naturverdier i nedre del av Øystesevassdraget i Kvam herad, Hordaland" er gjennomført av biologiene Torbjørn Høitomt og Jon T. Klepsland. Rapporten resulterte i nye og oppdaterte naturtypebeskrivelser og en rekke nye artsfunn, blant annet 14 rødlistearter. 11 av disse artene var tidligere ikke påvist i området. Rødlisteartene fordeler seg med 9 sårbare arter (VU), 4 nær truede arter (NT) og 1 art med datamangel (DD). De fleste rødlistede artene i

gruppene moser og lav er fuktighetskrevende i den forstand at de er avhengig av høy luftfuktighet.

Ifølge Biofokus er nedre deler av Øystesevassdraget en av de mest verdifulle lokalitetene for naturverdier knyttet til bekkekløft og fossesprutsoner i regionen. Biofokus skriver at fossesprutsonen er nokså åpen og soleksponert og at bekkekløften også vender mot sør. I begge disse miljøene er det likevel funnet svært fuktighetskrevende arter. Biofokus mener omfanget av tiltaket vil være stor/middels negativ, noe som fører til at konsekvensvurderingen for deltemaet flora/naturtyper er stor/svært stor negativ. Tilsvarende mener Biofokus at konsekvensen for deltemaet rødlistearter vil være svært stor negativ.

Merknader fra utbygger

BKK og ØKAS ble gitt anledning å kommentere Biofokus' funn. BKK engasjerte konsulentene Rådgivende Biologer til å gjøre en ny vurdering av overføringens konsekvenser. Rådgivende Biologer har i en oppdatert vurdering hevet verdien til naturtypene i Ørredalsfossen til "stor verdi". Når det gjelder rødlistearter, er Rådgivende Biologer ikke enig i Biofokus' vurdering, og opprettholder egen vurdering som "middels til stor verdi". Rådgivende Biologer mener BKKs omsøkte prosjekt vil ha middels negativ konsekvens for naturtyper og liten/middels konsekvens for rødlistearter. BKK har også gjennomført en ny vurdering av de hydrologiske forholdene ved Ørredalsfossen, basert på NVEs forslag til minstevannføring.

ØKAS har oversendt merknader til Biofokus-rapporten. ØKAS har gjennomgått funnene ved hjelp av fagfolk, og mener at kun enkelte av rødlisteartene vil påvirkes av redusert vannføring. De peker også på at det ifølge Artsdatabanken er andre trusler enn kraftutbygging som gjør at mange av artene er sårbare. Spesielt er hogst og treslagsskifte vanlige trusler mot flere av artene. ØKAS mener at av de 14 registrerte rødlisteartene er det bare fem arter som opplagt er avhengige av den vannføringen, fossespruten og luftfuktigheten som elva bidrar med.

ØKAS viser også til at Biofokus har lagt omsøkt minstevannføring til grunn for vurderingene, og ikke NVEs forslag til minstevannføring. ØKAS mener man må ta hensyn til at flomvannføring (overløp ut over slukeevnen) vil bidra i tillegg, og viser at om en regner inn dette vil det ved Ørredalsfossen være en gjennomsnittlig minstevannføring på ca. 1120 l/s i sommerhalvåret og ca. 780 l/s i vinterhalvåret, og ikke 400 l/s som Biofokus har brukt.

ØKAS har samtidig sendt merknader til NVEs innstilling, og mener spesielt at inntaksplasseringen NVE har foreslått er uheldig, både av hensyn til geologi, redusert produksjon, driftsutfordringer på grunn av mindre inntaksbasseng, adkomst, og landskapsvirkninger. ØKAS ber derfor om at Olje- og energidepartementet gir konsesjon til opprinnelig omsøkt inntak.

Merknader fra NVE

Departementet ba NVE vurdere Biofokus-rapporten og senere innkomne høringsuttalelser. NVE har svart i brev av 9.2.2017. NVE gjennomgår i brevet de 14 rødlisteartene som er

funnet, og gjør en vurdering av artenes verdi, om de er vassdragstilknyttet og hvordan de blir berørt av de omsøkte tiltakene. NVE har også sett på hvilken betydning de nye funnene har for NVEs innstilling. NVE redegjør for samlet belastning ut fra rødlistefunn som er gjort i andre bekkekløfter i området, og situasjonen i undersøkte bekkekløfter i Hordaland fylke.

Når det gjelder overføringen av Vossadalsvatn til Svartavatn har NVE vurdert om overføringen vil kunne få vesentlige konsekvenser for naturtypene og rødlisteartene i Øystesejuvet. NVE mener at det først og fremst er artene skoddemose (VU) og hårkurlemose (VU), som ble funnet i fossesprøytsonen ved Ørredalsfossen, som vil kunne bli påvirket av overføringen. NVE mener imidlertid at påvirkningen blir begrenset, og peker på at reduksjonen i årlig middelvannføring ifølge BKK blir vesentlig mindre enn variasjonen mellom tørre og våte år ved dagens situasjon. NVE mener at en eventuell overføring fra Vossadalsvatn til Samnangervassdraget vil ha begrensede virkninger for rødlistearter og naturtyper i Øystesejuvet, og at overføringen får begrenset betydning for den samlede belastningen på fossesprøytsoner og bekkekløfter i disse kommunene eller i regionen. NVE mener samlet sett at konsekvensene for rødlisteartene og naturtypene alene ikke kan begrunne avslag på søknaden om overføringen fra Vossadalsvatn til Svartavatn. NVE anbefaler fortsatt at det gis konsesjon til overføringen.

NVE har videre vurdert hvor store konsekvenser utbygging av Øystese kraftverk vil få for naturtypene og rødlisteartene ved Ørredalsfossen og i bekkekløfta nedstrøms, og hvilken betydning dette får for NVEs innstilling om å anbefale utbygging av Øystese kraftverk. NVE mener at utbyggingen av Øystese kraftverk vil kunne medføre noe skade på naturmangfoldet, først og fremst i fossesprøytsonen ved Ørredalsfossen. NVE antar at minstevannføring har liten betydning som avbøtende tiltak for de rødlistede mose- og lavartene i fossesprøytsonen.

NVE mener at utbygging av Øystese kraftverk vil kunne medføre skade på rødlistearter og naturtyper, og at enkelte rødlistearter kan forsvinne fra vassdraget. Dette gjelder særlig artene i fossesprøytsonen ved Ørredalsfossen.

NVE har vurdert samlet belastning på fossesprøytsoner i Hordaland, jf omtale lenger ned, og peker på at det i Øystese er planer om kraftutbygging av de 5 mest verdifulle bekkekløft-lokalitetene.

Etter en samlet vurdering av fordeler og ulemper opprettholder NVE sin anbefaling om at konsesjon gis til Øystese kraftverk. NVE viser til at Øystese kraftverk vil gi rundt 40 GWh i årlig ny fornybar kraft, at denne delen av vassdraget har begrenset selvstendig betydning for friluftsliv og reiseliv, og at konsekvensene for anadrome fiskearter vil bli små. NVE påpeker også at Kvam herad ønsker utbygging av Øystese kraftverk.

Merknader fra høringsparter

Forum for Natur og Friluftsliv i Hordaland har sendt inn supplerende uttalelser til departementet med kommentarer til NVEs merknader. Forumet mener bl.a. at NVE ikke har

tilstrekkelig tatt hensyn til samlet verdivurdering og samlet belastning. Departementet oppfordres til å inkludere ny beslutningsrelevant kunnskap, og avslå søknadene.

Mange av de øvrige miljøorganisasjonene - Samarbeidsrådet for naturvernsaker, SABIMA og Norsk Friluftsliv har avgitt en samlet uttalelse. De slutter seg til FNFs uttalelse.

Organisasjonene finner det oppsiktsvekkende at NVEs konklusjon opprettholdes, og at det innstilles på en utbygging som truer mange rødlistearters forekomst samt to truede naturtyper. De minner om de store friluftslivsverdiene som også er dokumentert i området, men som de mener er for lite vektlagt i saken. De oppfordrer departementet om å gjennomføre en selvstendig vurdering av alle de nye registreringene av natur- og friluftslivverdier som er knyttet til saken, uavhengig av NVEs konklusjon.

Kvam herad har også avgitt en tilleggsuttalelse, der heradet går imot overføringen av Vossadalsvatn men støtter utbygging av nedre del. I tillegg har også enkeltpersoner uttalt seg mot utbyggingen.

Departementets vurdering av konsekvenser for karplanter, moser og lav

Kunnskapsgrunnlaget

De opprinnelige konsekvensutredningene til BKK og ØKAS kartla begge naturmangfold i området. Multiconsults rapport "Flora, fauna og verneinteresser" fra januar 2012 og Swecos rapport "konsekvenser for naturmiljø og naturens mangfold" fra desember 2011 viser begge til at det er en velutviklet fossesprøytsone og en fosseeng i nedre del av Øystese kraftverk, som vil få redusert vannføring. Området har fått middels verdi, og konsekvensene er liten til middels. Rapportene viser til at det vokser alm (VU), ask (VU) og barlind (VU) langs elva, men ingen av KU-rapportene har registrert rødlistede mose- eller lavararter i fosseenga. Det nevnes at området på østsiden er sterkt preget av menneskelige inngrep. Verdien av fossesprøytsonen er vurdert til lokalt viktig (C) av Sweco, og viktig (B) av Multiconsult. Overføringen av Vossadalsvatn er vurdert å få liten negativ konsekvens, og utbyggingen av Øystese kraftverk er vurdert å få middels negativ konsekvens.

Da søknadene med tilhørende konsekvensutredning var på høring var fokus blant høringspartene på temaer som landskap, friluftsliv, anadrom fisk mv. vurderte NVE at søknadene med konsekvensutredninger oppfylte de krav som ble stilt i NVEs utredningsprogram og forskrift for konsekvensutredninger. NVE mente i innstillingen at det samlede kunnskapsgrunnlaget oppfylte kravene til kunnskapsnivå som naturmangfoldloven § 8 stiller, og påla ikke ytterligere utredninger.

NVE har i merknader til Biofokus-rapporten uttalt at høringsrunden er viktig for å vurdere om konsekvensutredningene har mangler. Ettersom ingen etterlyste informasjon om mer kunnskap om naturmangfold, fant ikke NVE grunn til å pålegge dette. NVE peker på at etter suppleringen av kunnskapsgrunnlaget med Biofokus-rapporten, er Øysteseelva bedre undersøkt med tanke på biologisk mangfold enn tilfellet er i de fleste tilsvarende saker om vassdragsutbygging.

FNF peker på at kartlegginger av naturmangfold generelt ikke prioriteres. Kartlegging i utbyggingssaker, vannkraftutbygginger spesielt, har ikke rammebetingelser som muliggjør en tilstrekkelig korrekt gjengivelse av naturverdier. FNF mener at om andre vassdragssaker hadde blitt undersøkt tilsvarende grundig hadde man funnet beslutningsrelevant kunnskap om disse også. FNF mener NVE argumenter med at siden prosessen ikke klarer å fremskaffe kunnskap om reelle naturverdier i alle vassdrag, blir det feil å tillegge kunnskapen for mye vekt der hvor man faktisk har kunnskapen tilgjengelig.

Departementet mener det kan fremstå som FNF her feiltolker NVE. NVE forklarer i brevet hvorfor det ikke ble pålagt tilleggsundersøkelser i den normale konsesjonsbehandlingen. NVE viser til at KU-ene som ble gjennomført ikke fant rødlistearter i fossesprutsonen, og at ingen ba om tilleggsutredninger av mose og lav. NVE skriver imidlertid ikke at mer informasjon ikke er vektlagt, nå som den foreligger. NVE har gått grundig gjennom Biofokus-rapporten og foretatt egne vurderinger av hvor sensitive de ulike artene er for fråføring av vann og hvordan de blir påvirket av tiltaket. NVE har opprettholdt konklusjonen fra innstillingen om å anbefale konsesjon til både overføringen og Øystese, selv med den nye kunnskapen som foreligger. Departementet vil påpeke at NVE kun tilrår at konsesjon bør gis, selv om utbyggingen gir stor negativ konsekvens for naturmangfold, dersom NVE mener samfunnsnyttene er større enn ulempene.

Departementet støtter NVEs vurdering av at det på tidspunktet for godkjenning av KU-ene, ikke var særskilt grunnlag for å pålegge tilleggsundersøkelser. Det forelå ikke indikasjoner på store verdier, ettersom det ikke var påvist rødlistede mose- og lavararter i KU-rapportene. I tillegg hadde ingen av høringspartene etterspurt mer informasjon om naturmangfold.

Departementet legger oppdatert kunnskap til grunn for saksbehandlingen. At kunnskapen kom inn sent, er uten betydning for utfallet. Det er tiltakshaver som skal bære kostnadene med å fremskaffe kunnskapsgrunnlaget, på bakgrunn av utredningsprogrammet NVE fastsetter etter høring, jf. reglene i KU-forskriften. NVE har adgang til å pålegge tilleggsutredninger der det er behov for det. Det vil imidlertid ofte være uenighet om behovet for mer kunnskap.

Departementet mener kunnskapsgrunnlaget som foreligger i saken er tilstrekkelig til å fatte vedtak.

Om funnene i Biofokus-rapporten

I Biofokus-rapporten ble det identifisert to avgrensede naturtypelokaliteter, fossesprøytsonen ved Ørredalsfossen og skogsbekkekløften fra Ørredalsfossen og en drøy km nedover langs elva. Begge lokalitetene gis verdi svært viktig (A-verdi) ut fra artsfunn, størrelse, habitatkvalitet og regional forekomst. Ifølge Biofokus er naturtypene vurdert etter DN-håndbok 13 (1999, rev. 2007) med støtte i nye faktaark for naturtyper utarbeidet for Miljødirektoratet i 2014.

NVE støtter Biofokus' konklusjon om at både fossesprøytsonen og bekkekløfta bør settes til verdien svært viktig (A-verdi) etter systemet i DN-håndbok 13. NVE påpeker imidlertid at fossesprøytsonen ved Ørredalsfossen ifølge KU-rapportene er betydelig påvirket av menneskelige inngrep.

Biofokus har i kartleggingen identifisert 14 rødlistearter innen gruppene karplanter, moser, lav og sopp. Tre av disse (alm, ask og barlind, alle VU) også nevnt i konsekvensutredningen gjennomført av Multiconsult. I tillegg påviste Biofokus seks rødlistede mosearter og fem rødlistede lavararter. Biofokus påpeker at det er potensial for å finne rødlistearter også i andre grupper, eksempelvis insekter og sopp.

NVE har gjennomgått de 14 rødlisteartene Biofokus har identifisert, og vurdert hvilke som påvirkes mest av vassdragsregulering, og hva som kan være aktuelle avbøtende tiltak. NVE bekrefter at flere av artene er truet av vassdragsregulering. NVE slutter seg til Biofokus' vurdering av at rødlisteartene har stor verdi.

ØKAS og BKK har i innspill til rapporten pekt på at ikke alle artene Biofokus har funnet er like avhengige av den vannføringen, fossespruten og luftfuktigheten som elva bidrar med. De har også pekt på at mange arter har andre trusler enn vassdragsregulering. Departementet merker seg at dette er i tråd med både Biofokus' og NVEs vurdering.

I henhold til Statens vegvesens håndbok for konsekvensanalyser skal verdien til et område settes som høy dersom en naturtypelokalitet er i verdikategori A eller B. Tilsvarende skal en lokalitet settes som høy verdi dersom det er funnet arter som er truet på rødlista, dvs. arter i kategoriene CR, EN eller VU. Begge kriteriene er i dette tilfellet oppfylt, og dette tilsier at lokaliteten i Ørredalsfossen har stor verdi, slik Biofokus og NVE har vurdert.

Departementet legger til grunn NVEs vurdering om at fossesprøytsonen og bekkekløfta har verdi svært viktig (A) i den videre saksbehandlingen.

Departementet har for øvrig ved kontroll av rødlista for 2015 merket seg at Biofokus har brukt feil vitenskapelig navn for hhv. alm og ask. Alm heter *Ulmus glabra* og ask heter *Fraxinus excelsior*, og ikke motsatt som Biofokus skriver. Ettersom begge artene er kategorisert som sårbar antar departementet at feilen ikke har hatt betydning for Biofokus' og NVEs vurdering.

Konsekvenser av overføringen av Vossadalsvatn

Biofokus har ikke vurdert konsekvenser av overføringen av Vossadalsvatn. BKK har likevel engasjert konsulentene Rådgivende Biologer til å gjøre en ny vurdering av overføringens konsekvenser. Rådgivende Biologer har i den oppdaterte vurderingen hevet verdien til naturtypene i Ørredalsfossen til "stor verdi". Når det gjelder rødlistearter, er de ikke enige i Biofokus' vurdering, og opprettholder egen vurdering til "middels til stor verdi". Rådgivende Biologer mener at BKKs omsøkte prosjekt vil ha middels negativ konsekvens for naturtyper og liten/middels konsekvens for rødlistearter.

Biofokus har kommentert Rådgivende Biologers vurdering og mener det er feil å direkte sammenligne konsekvensvurderinger ment for Øystese kraftverk med BKKs planer, da Biofokus spesifikt ikke har vurdert overføringen av Vossadalsvatnet.

NVE mener at en eventuell overføring av vann fra Vossadalsvatn til Samnangervassdraget vil ha begrensede virkninger for rødlistearter og naturtyper i Øystesejuvet. NVE mener imidlertid at Rådgivende Biologier har verdsatt fosse-engen for lavt.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering og har ingen øvrige merknader når det gjelder virkninger av overføringen av Vossadalsvatn for naturmangfold.

Konsekvenser av Øystese kraftverk

Biofokus har vurdert at Øystese kraftverk vil ha et middels til stort negativt omfang for naturtypene og stort negativt omfang for rødlisteartene. Dette medfører at konsekvensen blir stor til svært stor for deltemaet naturtyper og svært stor for deltemaet rødlistearter. Stort omfang begrunnes bl.a. med at fossesprutsonen er sørvendt, og mer sårbar for endring i vannføring, samt med potensialet for ytterligere funn.

NVE har ikke konkret vurdert omfanget eller hvor store konsekvensene blir, men NVE mener utbyggingen vil kunne medføre noe skade på naturmangfoldet, først og fremst i fosse-sprøytsonen. NVE nevner spesielt at enkelte rødlistearter med status (VU) eller datamangel (DD) vil kunne forsvinne fra vassdraget. Biofokus peker spesielt på at artene skoddemose (VU), hårkurlemose (VU) og tannkjølmose (VU) vil kunne forsvinne eller få sterkt reduserte bestander ved redusert vannføring. De samme tre artene er listet i artsdatabanken for å være avhengig av stabil luftfuktighet og har vannkraftutbygging som trussel. Departementet mener det derfor er fare for at noen av de mest fuktavhengige sårbare artene vil reduseres eller forsvinne ved en utbygging.

I henhold til Klima- og miljødepartementets veileder om naturmangfoldloven kapittel II skal hensynet til naturmangfold vektlegges i avveiningen mot andre samfunnshensyn basert på om påvirkningen gjør det vanskelig å nå eller opprettholde forvaltningsmålene for arter eller naturtyper (§§ 4 og 5). Jo mer truet eller på annen måte hensynskrevende naturmangfoldet er og jo større påvirkningen er, jo større vekt skal hensynet til naturmangfold tillegges.

Departementet mener virkningene for naturmangfold står sentralt for konsesjonsspørsmålet.

4.8. Kulturmiljø og kulturminner

Overføringen av Vossadalsvatn er i konsekvensutredningen vurdert å ha en liten negativ konsekvens på kulturminner og kulturmiljø, da det helhetlige visuelle inntrykket av naturlandskapet vil kunne påvirkes. NVE mener at tiltaket får kun små negative konsekvenser for kulturminner, og at dette ikke har vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet.

Når det gjelder utbyggingen av Øystese kraftverk vil området ved Blåkoll, nord for inntaksmagasinet middels til stor verdi for kulturminner på grunn av kullframstillingsanlegg fra

jernalder eller middelalder. Konsekvensen vurderes å bli ubetydelig i driftsfasen. Nedre del av vassdraget vurderes å ha stor verdi for kulturminner, særlig knyttet til gårdstunene Mo, Vik og Øystese. Områdene vil i liten grad bli berørt av tiltaket, da elva i liten grad er synlig fra gårdene, og konsekvensen vurderes derfor som liten negativ. Kulturminner i liten grad vil bli berørt av tiltaket slik NVE ser det.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av at kulturminner og kulturmiljø har liten betydning for konsesjonsspørsmålet, og har ingen øvrige merknader.

4.9. Forurensning og vannkvalitet

I henhold til konsekvensutredningen vil overføringen av vann til Vossadalsvatn kunne øke næringsrikheten i Fitjadalsvatn noe, men konsekvensen for vannkvaliteten vurderes som ubetydelig til liten negativ.

Ved utløpet av Øystesevassdraget i Hardangerfjorden vil vannføringen i gjennomsnitt over året reduseres med 30 prosent etter en overføring til Vossadalsvatn. Kvam herad planlegger bygging av et nytt kloakkrenseanlegg som skal stå ferdig i 2018, som bl.a. renser avløpet fra hytteområdet på Kvamsskogen. Kommunen er bekymret for konsekvensene overføringen vil ha for vannkvaliteten i Øystesebukta. De etterlyser at konsekvensene burde ha vært utredet bedre. Miljøforholdene i bukta har vært en sentral del av planleggingen av avløpsanlegget, og kommunen mener det er viktig at overføringen ikke svekker arbeidet kommunen har lagt ned. Kvam herad mener derfor at departementet bør avslå søknad om overføring.

NVE mener at endringen i tilsiget til Øystesebukta er en forholdsvis beskjeden reduksjon. NVE peker på at i tillegg til tilsiget vil vannkvaliteten avhenge bl.a. av strømmer i fjorden, bunntopografien i Øystesebukta og hvor langt ut i fjorden kloakkledningen fra kommunens planlagte kloakkrenseanlegg vil gå. NVE mener det vil være et privatrettslig forhold mellom BKK og kommunen dersom den reduserte vannføringen får betydning for utslippspunktet for kommunens kloakkanlegg.

Departementet mener at eventuelle konsekvenser av overføringen for vannkvaliteten i Øystesebukta er en allmenn interesse som har betydning for konsesjonsspørsmålet.

4.10. Naturressurser

Grunneiere som har dyr som beiter ved Vossadalselva og i Søyagjelet har vært bekymret for at redusert vannføring vil kunne gå utover elvas funksjon som naturlig gjerde for beitende dyr. NVE mener det ikke er sikkert at tiltaket vil medføre endringer som gir behov for gjerde for beitedyr, da vannføringen i elva allerede med dagens uregulerte tilstand til tider er på størrelse med eller lavere enn planlagt minstevannføring. NVE mener eventuelt behov for gjerde som erstatning er et privatrettslige spørsmål.

Grunneierne Liv Lyngstad og Even Øyri tok opp spørsmålet om konsekvensene for beitedyr i Søyagjelet i etterkant av informasjonsmøtet knyttet til departementets befarings. De pekte på at temaet ikke var utredet eller kommentert av NVE. Departementet ba derfor BKK redegjøre

for konsekvensene. BKK har på bakgrunn av henvendelsen fått utarbeidet en rapport og hatt møte med grunneierne. BKK har deretter søkt om en endringen for plassering av tunnel-påhugg, og ønsker nå at påhugget trekkes nærmere Svartavatnet. Konsekvensen vil være at det kun blir noen få meter av elvestrekningen over reguleringssonen i Svartavatnet som får økt vannføring, og dermed vil mulighetene for kryssing av elv for sau og personer bli omtrent som i dag.

Departementet legger til grunn at endringen medfører at grunneiernes innvendinger knyttet til redusert gjerdeeffekt av elva i Søyagjelet bortfaller. Når det gjelder Vossadalselvas gjerdeeffekt vurderer departementet at med den store slukeevnen som er planlagt for overføringen til Svartavatnet vil det sjelden gå mer enn minstevannføring ut av Vossadalsvatnet, bortsett fra når overføringen stenges i flomsituasjoner. Elva vil dermed få en normalt lav vannføring med mindre variasjon enn naturlig. Det er derfor ikke usannsynlig at beitedyr oftere vil kunne krysse elva enn i dag.

Departementet mener at konsekvenser for landbruksinteresser har relevans for konsesjonsspørsmålet.

5. Samlet belastning

Departementet har foretatt en vurdering av den samlede belastning på økosystemet i tråd med naturmangfoldloven. § 10 både knyttet til omsøkte tiltak og for andre eksisterende og mulige fremtidige tiltak. For det omsøkte tiltak vises til gjennomgangen av de enkelte fagtemaer i foredraget her.

Naturmangfold og landskap

Øystesevassdraget er i dag uten vannkraftutbygging, og er ikke påvirket av andre tyngre tekniske inngrep i området ovenfor Fitjadalsvatnet. I henhold til konsekvensutredningen er friluftsverdiene i Kvamsfjella og Øystesevassdraget store og er knyttet til at influensområdet er et mye brukt turterreng både sommer og vinter.

Samnangervassdraget er utbygget, og Svartavatn er regulert med 45,9 meter og får middels verdi for landskap og friluftsliv. I tillegg til Samnangervassdraget er også andre vassdrag nær Kvamsfjella allerede utbygd, blant annet Hamlagrøvatnet. Disse utbyggingene, med store reguleringer og overføringer, berører de samme fjellområdene som overføringen av Vossadalsvatn.

Av NVEs innstilling fremgår at flere av de store vassdragene i og nær området Kvamsfjella er allerede utbygd. Det er søkt om 18 vannkraftutbygginger i tillegg til prosjektene som behandles her. Av disse vil 11 berøre viktige vassdragstilknyttede naturtyper som bekkekløfter, fossesprøytoner eller elvemosevegetasjon. To av disse 11 vil berøre forekomster av nasjonal verdi (verdi A), 4 vil berøre forekomster med regional verdi (verdi B) og 5 prosjekter vil berøre prosjekter med lokal verdi (verdi C). Dersom alle kraftverkene får konsesjon og blir realisert, kan det føre til økt samlet belastning på denne viktige naturtypen.

NVE har siden 2015 ferdigbehandlet en rekke småkraftsaker i området. I Kvam-Fusa-Samnanger-pakka fikk prosjektene Dukabotn, Skåro og Kastdalselva avslag av hensyn til samlet belastning på landskap og friluftsliv i området. To av disse ble påklaget og avslagene opprettholdt av OED. I Vaksdal har NVE avslått prosjektene Fjellfossen, Steinsedalselvi, Leirofossen og Nonstadgilet kraftverk bl.a. av hensyn til samlet belastning på landskap og friluftsliv i Eidsfjorden. Vedtak om avslag på Nonstadgilet og Fjellfossen er påklaget. Klagen Nonstadgilet er oversendt fra NVE og er til behandling i departementet.

NVE påpeker i innstillingen at flere av de omsøkte småkraftprosjektene i omkringliggende områder har fått avslag på grunn av hensynet til bekkekløfter og fossesprøytsoner, slik at belastningen på slike naturtyper ikke skal bli for stor sett i et større perspektiv. NVE har bl.a. gitt avslag til Risbruelva kraftverk ut fra samlet belastning på bekkekløfter tilknyttet Steinsdalsvassdraget. OED har opprettholdt dette avslaget. Videre viser NVE til at de har avslått søknad om småkraftverk i tre vassdrag med bekkekløft med verdi 4. Regjeringen ga konsesjon til Tokagjelet kraftverk (bekkekløft og bergvegg B-verdi) i samme vassdrag 9.9.2016. Etter at NVE oversendte innstillingen for Øystese har NVE også oversendt innstilling til departementet om å gi konsesjon til overføringen fra Svartavatn til Torfinnsvatn (fossesprøytsone verdi C) i Voss kommune, og har gitt konsesjon til Moko småkraftverk i Vaksdal-pakka (bekkekløft verdi B). Det var også søkt om overføring av de tre østligste magasinene i Vaksdalsvassdraget til Samnangervassdraget, men søknaden er nå trukket.

NVE har vurdert samlet belastning for naturmangfold. I henhold til NVEs vurdering fra februar 2017 er det 23 fossesprøytsoner i Hordaland, hvor 5 har verdien A. Ørredalsfossen er en av disse. Av de øvrige er Vøringsfossen regulert og fraført vann. 13 av 18 av fossesprøytsoner i verdi B eller C ligger i vernede vassdrag, eller i vassdrag som har fått avslag på konsesjon. NVE viser videre til at det er 51 bekkekløftlokaliteter som er kartlagt i Hordaland, der fire lokaliteter har fått verdien 5, Øystesevassdraget er en av disse. Det foreligger ikke planer om vannkraftutbygging i de andre bekkekløftene med verdi 5.

NVE viser til at den samlede påvirkningen på naturtyper i regionen vektlegges i avveiningen om konsesjon skal gis.

Fylkesmannen i Hordaland har fremmet innsigelse mot overføringen av Vossadalsvatnet, bl.a. begrunnet av hensyn til samlet belastning. Kvam herad går imot overføringen av hensyn til de samlede natur- og friluftsinnteressene, og viser til at Vossadalen er inngangsporten til et stort og vakkert fjellområde, og er ett av de siste sammenhengende urørte områdene i kommunen. Bergen Turlag peker på at vassdraget er det siste intakte nedbørfeltet i dette område, som er det viktigste fjellturområdet for befolkningen i Bergen og omland.

Departementet mener at selv om de fysiske inngrepene ved en overføring av Vossadalsvatn er relativt begrensede bør den samlede belastningen for landskap og friluftsliv tillegges avgjørende vekt i den samlede konsesjonsvurderingen. Departementet mener også det er relevant å ta hensyn til samlet belastning for naturmangfold i vurderingen av konsesjonsspørsmålet for Øystese kraftverk.

6. Konklusjon

I vurderingen av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen må det foretas en avveining av fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltakene. Fordelene er i all hovedsak knyttet til økt produksjon av fornybar energi.

Overføring av Vossadalsvatn vil gi 41,5 GWh økt regulerbar kraftproduksjon, med NVEs forslag til vilkår. Prosjektet har en positiv nåverdi og en vinterkraftandel på 60%. En full utbygging av Øystese kraftverk vil gi 60,1 GWh økt kraftproduksjon, med NVEs forslag til minstevannføring. Prosjektet har også en positiv nåverdi. Et redusert Øystese kraftverk vil gi en årlig produksjon på 40 GWh, og vil ha en noen høyere spesifikk utbyggingskostnad enn en full utbygging, men vil fortsatt ha positiv nåverdi.

Departementet har merket seg at de fleste høringspartene er imot overføringen av Vossadalsvatn, og mange også er imot utbyggingen i nedre del av vassdraget. Fylkesmannen har fremmet innsigelse av hensyn til verdien av Kvamsfjella som sårbart høyfjellsområde med store regionale friluftsjakter. Fylkesmannen mener også at Øystese kraftverk må avslås på grunn av dokumenterte forekomster av truede arter og naturtyper og nye konsekvensvurderinger av naturmangfoldet. Kvam herad går imot overføringen, men støtter utbygging av Øystese kraftverk. Hordaland fylkeskommune støttet opprinnelig utbygging av begge prosjektene, men har nylig endret oppfatning og går imot begge prosjektene og peker på ønsket om å ivareta Øystesevassdraget fra fjell til fjord. Bergen Turlag går imot begge prosjektene, og er spesielt opptatt av at overføringen avslås. Naturvernforbundet går imot begge prosjektene.

I henhold til konsekvensutredningen har Kvamsfjella stor verdi for friluftsliv og landskap. Fjellområdet er allerede påvirket av en rekke større vannkraftutbygginger. Øvre del av Øysteseelva er en av få elver i området uten tyngre tekniske inngrep. Selv om de fysiske inngrepene ved en overføring er relativt begrensede, finner departementet, på bakgrunn av eksisterende vannkraftinngrep i samme fjellområde, at de samlede ulempene for landskap og friluftsliv er betydelige, og må regnes som større enn fordelene ved om lag 41,5 GWh økt regulerbar produksjon i den avveining departementet skal foreta, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Nedre del av Øystesevassdraget har mindre verdi for landskap og friluftsliv enn området oppstrøms Fitjadalsvatnet, men vil medføre inngrep i et vassdrag som er urørt fra fjell til fjord. Omfattende kartlegging av naturtyper og biologisk mangfold har dokumentert at Ørredalsfossen har en fossesprøytsone og en bekkekløft som begge har stor verdi. Det er funnet flere sårbare rødlistede mose- og lavarter i influensområdet. En utbygging av Øystese kraftverk vil kunne skade naturmangfoldet, og enkelte rødlistearter vil kunne forsvinne. Departementet mener at det er usikkert om de avbøtende tiltakene vil være tilstrekkelige for å ivareta verdiene.

De samme naturtypene forekommer også andre steder i regionen, men flere er påvirket av vannkraftutbygging. Av hensyn til den samlede belastningen for de berørte rødlistearter og naturtypene fosseeng og bekkekløft mener departementet det er grunn til å avslå søknaden om bygging av Øystese kraftverk.

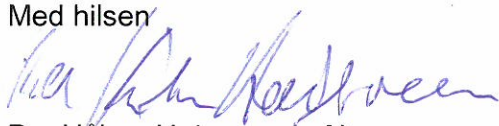
Departementet har etter en samlet vurdering kommet frem til at de samfunnsmessige fordelene ved utbygging av Øystese kraftverk er mindre enn de skader og ulemper som påføres natur og miljø eller andre allmenne interesser, jf. vannressurslovens § 25.

På denne bakgrunn avslår Olje- og energidepartementet søknaden fra BKK Produksjon AS om overføring av Vossadalsvatn til Svartavatn, og søknaden fra Øystese Kraftverk AS om bygging av Øystese kraftverk.

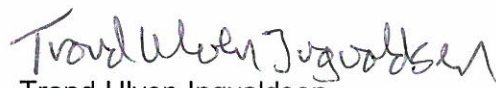
Dette vedtak kan påklages til Kongen i statsråd innen tre uker, jf. forvaltningsloven § 29. Klagen sendes til Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet gjør oppmerksom på at det etter vassdragsreguleringsloven § 8 annet ledd alternativt er adgang til å kreve avslaget på søknaden om reguleringskonsesjon forelagt for Stortinget. Dersom BKK Produksjon AS nytter denne adgangen til foreleggelse, erstatter vedtak av Kongen i statsråd om å oversende avslaget til Stortinget fullt og helt vedtak i klagesak etter forvaltningsloven.

Med hilsen

Per Håkon Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Trond Ulven Ingvaldsen
avdelingsdirektør

Kopi
Bergen Turlag
Fylkesmannen i Hordaland
Hordaland fylkeskommune
Kvam herad
Naturvernforbundet
Norges vassdrags- og energidirektorat
Samarbeidsrådet for Naturvernsaker
Samnanger kommune

Adresseliste:

BKK Produksjon AS, Postboks 7050, 5020 BERGEN

Øystese Kraft AS v/Per Rykken, Sjøsetvegen 145, 5610 Øystese